

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkisen puhe

Vasemmistoliiton puoluevaltuusto 19.3.2022

Hyvät ystävät,

Sota-utiset ja huoli tulevasta koettelee nyt monen jaksamista. Erityisen raskaaksi tilanteen tekee se, että koronakriisi on jo valmiiksi venyttänyt monen jaksamisen äärirajoille –tai sen yli.

Yhdessä me kuitenkin selviämme, tästäkin. On tärkeää jakaa ajatuksia muiden kanssa. On myös hyvä välillä laittaa some-virta kiinni, tehdä jotain mukavaa, ja ajatella jotain muuta kuin sotaa ja maailman tilaa.

Erityisesti meidän on tietenkin kannettava huolta ukrainalaisista ja sotaa pakenevista ihmisistä, joista erittäin iso on lapsia. Suomalaisten auttamisenhalu on suuri. Eri puolilla julkista hallintoa organisoidaan palveluja ja tukea sotaa pakeneville. Ratkaistavia kysymyksiä toki on edelleen.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt ja muut kansalaistoimijat ovat ryhtyneet auttamaan niin sotaa pakenevia ukrainalaisia kuin henkisen jaksamisen äärirajoilla olevia suomalaisia. Tilanne on jälleen näyttänyt, kuinka ratkaisevan iso merkitys järjestöillä on erilaisissa tilanteissa ja olenkin tyytyväinen, että olemme saavuttaneet parlamentaarisen Veikkaus-ratkaisun, joka turvaa muun muassa sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoitusta tuleville vuosille.

Hyvät ystävät,

Sota Euroopassa tuntuu myös lompakoissamme. Kotimaassa Ukrainan sota on jo nyt näkyneenä ruoan ja energian hinnan nousuna, ja valitettavasti tämän kehityksen voidaan olettaa jatkuvan.

Sodalla ja sodan takia asetetuilla täysin välttämättömillä sanktitoimilla on hintansa. On valitettava tosiasia, että me kaikki joudumme nyt maksamaan ”Putinin hintoja”. Sodan vaikutus talouteen on niin laaja-alainen, ettei ole realistista, että valtio voisi kompensoida kaikki vaikutukset kansalaisille tai yrityksille.

Räikeimpiin ongelmiin on kuitenkin syytä hakea vastauksia ripeästi. Suomi on varautunut monenlaiseseen, mutta huoltovarmuudesta on tällaisina aikoina pidettävä erityisesti huolta. Hallitus päätti tällä viikolla toimista, joilla turvataan suomalaista ruuantuotantoa ja huoltovarmuutta tilanteessa, jossa ruuantuotannon kannattavuus on aidoissa ongelmissa tuotantopanosten kallistuessa. Meidän on pidettävä huolta omasta ruokaturvastamme, mutta samalla myös kannettava huolta maailmaa uhkaavasta ruokakriisistä. Lähiaikoina hallitus tulee myös käsittelemään esimerkiksi toimia, joilla pyritään varmistamaan kuljetusalan toimintaedellytyksiä ja energiavarmuutta tässä vaikeassa tilanteessa.

Sen lisäksi, että teemme tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että ruokaa ja lämpöä riittää ensi talvena, on meidän tehtävä tarvittavat toimet myös Suomen ja Euroopan irrottamiseksi fossiilisesta tuontienergiasta. Ukrainan sota on osoittanut, kuinka fossiiliriippuvuus on paitsi ilmasto-ongelma, myös turvallisuuspoliittinen ongelma.

Ilmastonmuutosta ei myöskään ole valitettavasti peruttu tai siirretty, vaikka sota nyt ymmärrettävästi täyttääkin tajuntamme. Onkin tärkeää, että hallitus sai juuri päätettyä lisätoimista, joiden avulla saavutamme hiilineutraaliustavoittemme ja olemme saaneet vihreän siirtymän nopeuttamisen nostettua hallituksen agendalle lyhyen tähtäimen huoltovarmuuskysymysten rinnalle.

Hyvät ystävät,

Monelle elinkustannuksien nousu on pieni murhe suhteessa ukrainalaisten kokemuksiin kauheuksiin, mutta erityisesti pienituloisten kansalaisten kohdalla tilanne on vakava ja edellyttää toimia.

Sosiaaliturvasta vastaavana ministerinä näen, että hintojen nopeaan nousuun vastaamiseksi tarvitsemme ylimääräistä korotusta kansaneläkeindeksiin, joka toteutettaisiin mahdollisimman nopeasti tämän vuoden aikana. Toimeentulotuen perusosan, takuueläkkeen, kansaneläkkeen, työttömyysturvan ja muiden perusturvaetuuksien tarkistaminen indeksikorotuksella elinkustannusten nousua vastaavasti kesken vuoden on poikkeuksellinen toimi. Nykyisellä elinkustannuksien kasvulla se olisi kuitenkin paikallaan.

Esimerkiksi viiden prosentin suuruinen korotus vuoden viimeiselle puolikkaalle lisäisi Kelan etuuseräjä arviolta 180 miljoonaa euroa. Etuudet ovat toki nykyiselläänkin sidottu indeksiin, mutta vasta ensi vuoden alussa tuleva normaali indeksitarkistus ei auta pienituloisia tänä vuonna selviämään kovasti nousevien hintojen paineissa.

Inflaatiokehitystä ja sen vaikutuksia pienituloisten elämänedellytyksiin on nyt syytä seurata tarkasti ja hallituksen on nähdäkseni tehtävä tilannetta helpottavia toimia, joko esittämäni ylimääräisen indeksikorotuksen tai muun toimen muodossa.

Hyvät ystävät,

Tällä viikolla myös OECD on suosittanut hallituksia tukemaan pienituloisten kotitalouksien ostovoimaa sosiaaliturvan kautta – yleisten veronalennuksien sijasta. Kulutusverojen alentamisessa ongelmana on isojen tulonmenetyksien ohella se, että hinnat eivät välttämättä laske samassa suhteessa vaan osa alennuksesta voi jäädä myyjän katteeseen.

Oikeisto-opposition riveistä ratkaisuksi on tarjottu tälläkin viikolla isoja tuloveronalennuksia ja niiden kattamiseen tarvittavia niin sanottuja ”rakenneuudistuksia”. Suomeksi sanottuna näillä rakenneuudistuksilla tarkoitetaan massiivisia sosiaaliturvaleikkauksia, jotka työttömien ohella kohdistuisivat opiskelijoihin, eläkeläisiin, pitkäaikaissairaisiin, työkyvyttömiin ja moniin haavoittuvaisiin ryhmiin.

Vaikka veronalennuksia sinänsä ei ole syytä kategorisesti vastustaa, on käsittämätön ajatus, että ruoan hinnan ja muiden elinkustannuksien nousutilanteessa juuri eniten tilanteesta kärsivät laitettaisiin maksamaan hyvätuloisten veronalennukset.

Helmikuussa hallitus linjasi energian hintojen nousun niin sanotuista täsmäkompensaatiotoimista, jonka yhteydessä esimerkiksi työmatkavähennystä korotettiin. Tämä oli tärkeä toimi työssäkäynnin kannattavuuden varmistamiseksi. Kuitenkin suoraan pienituloisia hyödyntävät toimet siirtyivät pidempiaikaiseen jatkovalmisteluun. Helmikuun alun jälkeen hintojen nousu on ennestään laajentunut.

Kansaneläkeindeksin korottaminen olisi tässä tilanteessa suhteellisen yksinkertainen ja toteutuskelpoinen tapa tulla vastaan monia pienituloisia, joita kriisi pahiten koettelee ruoka- ja energiakulujen nousun kautta.

Hyvät ystävät,

Kattava sosiaaliturvajärjestelmä auttaa kantamaan kansalaisia ja kansakuntaa myös läpi vaikeiden aikojen. Sosiaaliturva auttaa ja tuo turvaa kriisien ja yhteiskunnallisten muutosten keskellä.

Suomessa on monella tavalla kattava sosiaaliturvajärjestelmä ja se on auttanut meitä myös niin koronakriisissä kuin nyt Ukrainan sodan aiheuttamassa kriisissä, mutta se kaipaa remonttia. Tätä varten hallituskauden alussa perustettiin ylihallituskautinen parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea. Komitea on työskennellyt parin vuoden ajan, mutta konkreettisia esityksiä on enemmälti tuloslaissa vasta ensi talvena, kun komitea julkistaa välimietintönsä. Parlamentaarisen työn kautta tuskin saavutetaan suurta vallankumousta, mutta toivon, että seuraavissa eduskuntavaaleissa käytäisiin vilkasta sosiaaliturvakeskustelua.

Vasemmistoliiton vastaus muuttuneen maailman tarpeisiin on perustulo, joka turvaisi toimeentuloa muuttuvissa tilanteissa ja kannustaisi aktiivisuuteen. Perustuloa tuskin saavutetaan parlamentaarisen komiteatyön kautta, mutta nykyjärjestelmän yhtenäistäminen ja joustavoittaminen voidaan nähdä askelina kohti perustuloa.

Koronan aikana tehtiin monia epäsovinnaisia päätöksiä, jotka avaavat silmämme näkemään, että isojakin päätöksiä voidaan tehdä, kun se todetaan välttämättömäksi. Yksi koronan aikana käyttöön otettu poikkeustoimi oli yrittäjien väliaikainen työmarkkinatuki. Me tuskin pääsemme kovin äkkiä perustuloon, mutta matkalla sinne voimme tehdä nykyjärjestelmää korjaavia päätöksiä, joista yksi voisi olla yrittäjien työmarkkinatukioikeuden vakinaistaminen.

Asiaa ei ole realistista toteuttaa enää tällä vaalikaudella, mutta meidän on hyvä valmistautua jo seuraaviin eduskuntavaaleihin ja hallitusohjelmaneuvotteluihin myös miettimällä konkreettisia sosiaaliturvaan liittyviä muutosajatuksia.

Hyvät ystävät,

Eduskuntavaaleihin on kuitenkin vielä vuosi aikaa. Nyt meidän on tässä hallituksessa tehtävä kaikkemme, että niin Suomi kuin koko Eurooppa selviää tästä lähihistorian vaarallisimmasta hetkestä. Ajatuksemme ovat ukrainalaisten kärsimyksissä.

Venäjän brutaali hyökkäys Ukrainaan on muuttanut myös meidän ja koko Euroopan ulko- ja turvallisuuspoliittista tilannetta perustavalla tavalla. Pelonlietsontaan ei ole syytä, mutta varautua pitää. On meidän vastuullinen tehtävämme miettiä, miten asemoidumme uudessa tilanteessa ja miten voimme parhaiten varmistaa turvallisuuttamme.

Toivon puoluevaltuustolta avointa, rehellistä ja erilaisia mielipiteitä kunnioittavaa keskustelua.